

Sjónarmið:

Hugleiðingar um fíggjarlóg, fíggjarpolitík og búskapargongd

Navigare necesse est og fíggjarlógin kann vera gott búskaparligt stýringsamboð. Men hetta stýringsamboð er enn ekki nóg væl evnað til, og kann vera, at búskaparskútan Føroyar snarar í bakborð, hóast fíggjarlógarróðrið av landsstýri og lögtingi verður mettt at vera snarað væl í stýriborð

Stór menning er farin fram, men ...

Nógvar broytingar eru farnar fram seinastu árin viðvíkjandi fíggjarlógargarbeiðinum, og eru stór framstig hend í samband við inn-savnan og víðgerð av fíggjarupplýsingum frá stovnunum undir landskassanum. Somuleiðis eru stór framstig hend í sjálvari fíggjarlóginu - ella í máttanum, sum hendan verður sett upp. Fíggjarlógin er týðningarmiklasta amboðið í fíggjarpolitikkini. Og fíggjarpolitikkurin er týðningarmiklasti tátturin av búskaparpolitikkini sum heild, tá ið talan er um at avmarka tey konjunkturútsving, ið hava merkt búskap okkara hesa øldina, og sum ivaleyst eisini framyvir fara at órógeva búskapin nógv, um ikki skynsamur fíggjarpolitikkur verður rikin.

Hóast nógv er broytt til tað betra í tí fíggjarlógargaruppseting, sum landsstýrismaðurin í fíggjarmálum nú hevur lagt fyri tingið í innun til eldri uppskot, so eru enn nøkur sera týðningarmikil víðurskipti eftir at fáa upp á pláss.

... trupult er at bera saman fíggjarpolitikkar málsetningar ... Í almennu viðmerkingunum í fíggjarlógargaruppskotinum verður sagt, at búskaparvøksturin er stórur, og at »flókskuhalsar« eru við at gerast trupulleiki á arbeiðsmarknaðinum. Víst verður til samgonguskjalið, har sagt verður, at landsstýrið hevur sett sær fyri at reka ein varnan og ábyrgdarfullan búskaparpolitikk. Í tekstinum framgongur eisini, at yvirordnaður málsetningur í fíggjarpolitikkini er at javna búskapargongdina.

Hesar viðmerkingar tulki eg soleiðis, at fíggjarmálaráðharrin við uppskoti sínum til fíggjarlóg fyr 1999 vil føra ein tálmandi (kontraktivan) fíggjarpolitikk. Í øllum førum má minsta málið vera, at landskassin við inntøkum og útreiðslum sínum ikki verur við til at seta enn meiri ferð á búskapin í komandi fíggjarári. Sjálvur dugi eg tó ikki út frá fíggjarlógargaruppskoti- num at meta um, í hvønn mun landsstýrismaðurin í fíggjarmálum røkkur hesum málsetningum. Eg kundi somuleiðis hugsa mær, at

limirnir í lögtinginum, sum skulu taka støðu til uppskotið og onnur við, eins og eg hava ilt við at meta um tað ávirkan, uppskotið kemur at hava á búskapin, verður tað samtykt.

... við avleiðingarnar av fíggjarlóginu, ...

Fíggjarpolitikkur kann lýsast sum tær royndir landsstýrið og lögtingið gera fyri at stýra búskaparliga virksemi- n í landinum sum heild við at ávirka gjaldir- ar til og frá almennu kassanum. Hetta verður gjørt við at geva út ella draga inn keypiorku í samband við skattir, avgjöld og veitingar og/ella við beinleiðis at ávirka eftirspurningin í samband við útreiðslur til lön, vørur og tænastur.

Bæði inntøkusiðan og útreiðslusiðan hjá landskassanum kunnu nýstast til at seta ferð á búskaparliga virksemið ella til at tálma tað.

Fíggjarpolitiski virknaðurin verður vanliga roknaður sum samlaði virknaðurin frá øllum einstøku jättanarpostunum á fíggjarlóginu.

Ymist er tó, hvussu einstøku postarnir virka á búskaparliga virksemið, og tí fæst ikki nakað gott mál fyri fíggjarpolitiska virknaðin við bert at leggja saman øll sløg av útreiðslum og inntøkum, fyri síðan at kunna vísa á eitt yvirskot ella undirskot á fíggjarlóginu sum mál fyri, um fíggjarpolitikkurin er stimbrandi (ekspansivur) ella tálmandi (kontraktivur).

Eitt stórt yvirskot á fíggjarlóginu nýtist ikki at merkja, at varin ella kontraktivur politikkur verður rikin. Sama er galdandi hinvegin.

... tí yvirlið mangla, sum lýsa ávirkanina á búskapin

Hetta er í minárin verð ein høvuðstrupulleikin við verandi uppskoti til fíggjarlóg. Høvuðsyvirliði í uppskoti- num visir samantaldar útreiðslur, fløgur og inntøkur greinaðar eftir ábyrgdarøkki landsstýrismanna. Hetta er neyvan yvirlið, sum hjálpir mær ella øðrum øðrum, ið hava áhuga fyri búskaparpolitikkini, at gera grund- aðar metingar av, hvussu fíggjarlógin kemur at ávirka búskapargongdina.

Trupulleiki við høvuðs-

yvirliðinum er, at mong sløg av transaktiónum eru sam- anvavd. Hetta er ein trupul- leiki í samband við meting- ar av virksemisárinum, tí sera ymist er, hvussu eitt nú lönarútreiðslur og avskriv- ingar uppá gomul vedhalds- útleigg ávirka búskapar- gongdina.

Lönarútreiðslur og tilfars- keyp kunnu hava stóra bein- leiðis ávirkan á framleiðslu, prís- gongd og gjalds- javna. Veitingar til húshald hava somuleiðis stóran týðning fyri virksemið, men er virknaðurin her meiri ó- beinleiðis, tí húshald av- gera í hvønn mun veiting- arnar fara til nýtslu ella upp- sparing.

Onnur sløg av transakti- ónum, eitt nú rentuútreiðsl- ur til statin, gjaldir til danska heilsuverkið, tilskot og studningar, ið fara út av landinum, avskrivningar upp á gamla skuld til landskass- an, setan av peningi í grunn at nýta um 2 ár ella longur úti í framtíðini, hava hin- vegin ikki tann stóra týð- ningin fyri búskapargongd- ina - í øllum førum ikki upp á styttir sikt.

Tøl fyri innverðandi og gomul fíggjarar mangla í høvuðsyvirliði

Ein annar trupulleiki við høvuðsyvirliðinum er, at ú- treiðslur í ávisum førum eru nettotøl, sum fjala út yvir ovurstórar bruttoútreiðslur og -inntøkur, ið beinleiðis hava týðning fyri almenna og samlaða búskaparliga virksemið.

Ein triði trupulleikin við at nýta høvuðsyvirliðið sum mál fyri fíggjarpolitiska virknaðin er, at ilt er at gera sær metingar av, í hvønn mun uppskotið leggur upp til at tálma ella stimbra bú- skaparliga virksemið, tí einki samanlíkningsgrund- arlag er sett upp, ið lýsir inntøkur og útreiðslur á teimum ymsu postunum fyri farin og innverðandi fíggjarar.

Greiðari málsetningar í fíggjarpolitikkini

Alt gott um at landsstýrið hevur sett sær fyri at reka ein varnan fíggjarpolitikk og at javna konjunktur- gongdina. Men her er jú talan um endamálsorðingar, sum kunnu tulkast ymiskar veg- ir.

Onkur politikari vil til dømis vísa á, at landskassin

fær stórra yvirskot komandi ár, verður skattatryggt lækkað - alt annað líka. Væl kann vera, at so er, og kemur hetta ikki óvart á nakran búskaparfrøðing ella onnur, sum fylgja við samfelags- búskaparligum víðurskiptum.

Tað, sum er vandamálið her, er, at stórra yvirskot fyri landskassin í sær sjálvum tyktist verða ein rettur mál- setningur, og at stórra yvir- skot á fíggjarlóginu er tað sama sum varin fíggjarpoli- tikkur. Hetta nýtist ikki at verða so. Skattalettur hava við sær, at stórra ferð kemur á búskapin. Men við ver- andi støðu á arbeiðsmark- naðinum er vandi fyri, at lin- ur inntøkupolitikkur bert elvir til ovurupphitaðan bú- skap, har økta keypiorkan ikki bert slær igjøgnum sum vaksandi yvirskot hjá lands- kassanum, men eisini sum vaksandi innflutningur, verri kappingarføri og in- flatión.

Tí eiga teir, sum smíðja fíggjarlóginu at gera greið- ar orðingar av fíggjarpoli- tiskum málsetningum. Grundleggjandi spurningar, sum í hesum sambandi eiga at verða reistir eru:

Eigur stóri ferð at verða sett á búskapin við fíggjar- lóginu ella skal fíggjarlógin virka tálmandi á búskapar- gongdina?

Í almennu viðmerkingun- um til uppskot til fíggjarlóg eigur stóða at verða tikið til hesar spurningar. Tá ið hetta er gjørt, er somuleiðis neyð- ugt við tálýsingum, ið so greitt sum gjørligt vísa í hvønn mun fíggjarlógin í royndum samsvarar við málsetningar um stimbrandi ella tálmandi fíggjarpolitikk.

Yvirlið, sum betur lýsir avleiðingar av fíggjarpolitikkini

Fyrir at gera hesa tálýsing eigur neyðugt við enn einum »høvuðsyvirliði«, sum kann hjálpa lögtinginum til støð- utakan. Yvirliðið eigur at vera evnað til soleiðis, at møguligt verður hjá ting- limunum at fáa greiðu á, hvussu peningangivsla lands- kassans ávirkar virksemið, hvussu peningainntøkur landskassans ávirka virk- semið og somuleiðis hvussu samanlagdi virknaðurin av peningainntøkum og -ú- treislum verður á búskap- argongdina.

Eri greiður yvir, at stórir

praktiskir trupulleikar eru við at gera slíkt yvirlið. Eitt stórt framstig hevði tó verið, um fíggjarmálastýrið afturat verandi »ábyrgdarhøvuðs- yvirliði« setti upp fíggjar- lógina eftir sokallaða stand- ardkonto-planinum, sum umrøddur er á teimum báð- um seinastu síðunum í fíggjarlógargaruppskoti- num (s. 377-378).

Standardkontoir eru tvør- gangandi og eru lagaðar eft- ir teimum hugtøkum, sum m.a. verða nýtt í tjóðarrok- skapinum, har dentur verður lagdur á at lýsa búskaparligt virksemi.

Slíkt yvirlið eigur at verða sett upp eftir standardkonto- planinum á ein slíkan hátt, at lönir, tilfarskeyp og -søla og onnur sløg av transakti- ónum, sum hava stóra á- virkan á búskaparliga virk- semið, verða skildar frá teimum gjaldirum, sum hava lítlan og ongan týð- ing fyri innlenska eftir- spurningin. Yvirliðið eigur eisini at geva tingmonnum og øðrum eitt samanlíkn- ingar-grundlag, og eiga roknskapartøl og metingar fyri farin og innverðandi fíggjarar tí eisini at verða við í yvirliðinum.

Ein standardkontoppset-

ing av fíggjarlóginu gevur ikki nakra absolutta ella sanna mynd av, í hvønn mun fíggjarpolitikkurin er ekspansivur ella ikki. Men slíkt uppseting er fortreyt fyri nágreinilgari lýsing hesum viðvíkjandi. Í øllum førum gevur hon eina meiri eftirfarandi mynd av tí á- virkan, sum fíggjarlógin hevur á búskaparliga virk- semið, enn verandi høvuðs- yvirlið.

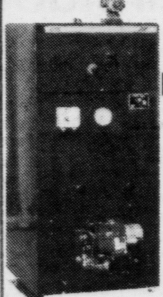
Íløgan í nýggju fíggjar- skipan landsins hevur verið kostnaðarmikil. Fyrimunir, sum nýggja skipanin skuldi hava við sær, vóru m.a. betri møguleikar fyri at lýsa bú- skaparliga virksemið hjá tí almenna. Í hesum sambandi er tað serliga standardkont- oskipanin, sum kann verða til stóra nyttu.

Tað er tí mín vón, at stig verða tikið til at gagnýta teir møguleikar, sum nýggja fíggjarskipan landsins rúm- ar, soleiðis at veruligt grundarlag verður fyri at føra tilvitaðan fíggjarpoli- tikk í hesum landi komandi árin.

Jonhard Eliassen,
cand.oecon.

J/A/S/P I KETLAR

**Teir væl-
umtóktu ketlarnir
eru á goymslu**

**Bæði dupultir
og einkultir**

Skulu tygum hava nýggjan
ketil, so tosið við okkum
og fáid eitt gott tilboð.
Vit hava serkent fólk, ið geva
eina skjóta og góða tænastu.

– Alt tilfar til hitaverk og
sanitet fæst hjá okkum.

MARIA POULSEN & Co

Smyrilsvægur 8 – Tlf. 12000